

9 september 2024.

Vandaag 150 jaar geleden, 19 september 1874, werd de eerste wet tegen kinderarbeid in Nederland aangenomen. Het kindernetje van Samuel van Houten,

Een belangrijke stem in het debat is die van schrijver Jacob Jan Cremer. Na een bezoek aan een Leidse textiel fabriek houdt hij in 1863 voor een select Haags gezelschap een vlammend betoog. Hij schetst de verschrikkelijke omstandigheden waarin kinderen moeten werken en doet een oproep aan de koning om kinderarbeid per direct af te schaffen. Onder het geschokte publiek bevinden zich ook enkele Kamerleden en fabrikanten. Cremers betoog slaat in als een bom en wordt gepubliceerd onder de titel *Fabriekskinderen*. (Canon van Nederland).

Blijkens achterstaande annonce, zal de heer J. J. **Cremer** aanstaanden Zaterdag alhier eene voordragt houden in het gebouw *Diligentia*. Zijn wij wel ingelicht, dan zal de gevierde spreker ditmaal zijne hoorders niet op eene Betuwsche Novelle vergasten, maar een onderwerp behandelen dat, ingrijpende in een maatschappelijken toestand, in hooge mate de belangstelling waardig is.

Voordragt van den Heer J. J. CREMER,

op ZATURDAG den 7 MAART 1863,
in het Gebouw **DILIGENTIA**, ten 8 ure.

Toegang-kaarten zijn te bekomen à **f 1** bij den Heer **HOOGENSTRATEN**, in het Gebouw **Diligentia**, terwijl de **zulvere opbrengst** zal strekken tot leeniging van de **jongste Waterrampen** in **GELDERLAND** en **OVER-IJSSEL**. — Plaatsen zijn te bespreken aan bovengenoemd Gebouw.

Cremer heeft aan zijn warm pleidooi ten behoeve van de kinderen, die in de fabrieken met werken vermoord worden, eene epiloog toegevoegd, waarin hij zijne Bede geformuleerd heeft. Hij had zijn goede redenen om onze „Hoogmogenden” uit te noodigen hem te komen hooren. Van 's Lands wetgevers heeft hij eene wet gevraagd — zoo als die reeds in 't practische Engeland bestaat — een wet, waarbij de leeftijd wordt bepaald waarop, en de uren gedurende welke dergelijke Paria's der beschaving, opgroeiende, nog erger dan de dieren des velds — want die *eten* ten minste genoeg — zullen mogen werken. Hun heeft hij het gebeden, dat ze iets *doen* zouden voor die kleinen

Hij had er regt toe. Er zijn Nederlandsche kinderen die nooit gymnasiaal onderwijs behoeven te genieten, die nooit middelbaar onderwijs *zullen* genieten, en toch ook toekomstige burgers van den Staat zijn.

Hij heeft eere van de wijze waarop hij de algemeene aandacht vestigde op eene zaak, die, Gode zij dank! ook reeds vóór hem ten onzent zoo menig wakker en welsprekend bestrijder heeft gevonden. Waar vele invloedrijken als aan zijne lippen hingen, daar hopen wij, dat voor hun oor zijne stem niet die eens roependen in de woestijn zal zijn geweest.

Voor hen nog dit ééne. Cremer heeft eene beeldschoone, algemeen gevierde vrouw, die straffeloos kindermoord op kindermoord pleegt, geplaatst tegenover eene van die vele rampzaligen, die misleid en verlaten, de hand slaan aan het leven van het kind der zonde, en de misdaad boeten met het brandmerk der maatschappij, die haar uitstoot en voor vele jaren achter kerkmuren sluit. De gevierde en gevleide, ongestrafte kindermoordenares heet hij „concurrentie”. De greep is goed, ze maakte dan ook zichtbaar indruk. Toch achten wij ze niet ten volle waar. Concurrentie is in ons oog de kindermoordenares niet. Zij is alleen de uitvoerster van het vonnis, dat geveld wordt door den oppermagtigen, in onze materiële eeuw als aangebeden despoot, die „vrije handel” heet. Zoogenaamde vrije handel, tot in zijne uiterste consequentie's toegepast, moordt kinderen en menschen, moordt eindelijk elken Staat, waar, gelijk hier, voor 't geen het land uitvoert, niets wordt terug gegeven.

Ten slotte, wij danken Cremer voor zijne wakkere, in dubbelen zin edele poging. Mogt hij er goede vruchten van zien! Mogten „'s Lands vaderen” eindelijk eens iets gaan doen voor 's Lands kinderen. Niet alleen in de fabrieksteden schuilt de kwaal; ook ten platten lande verwoest die kinderlevens. Reeds vier jaren geleden waagde een ander Nederlandsch auteur in het tijdschrift *de Lectuur voor de Huiskamer*, in eene schets, getiteld: „de schoenmaker van de Langstraat”, eene poging ten behoeve van de kleinen, die in deze uitgestrekte streek, t'huis, onder het oog der ouders, door en ten behoeve van die ouders op den werkwinkel worden vermoord. Deze vroeg toen om „verplicht onderwijs.” Nog blijft hij bij zijne meening dat dit geneesmiddel goed kan werken... ook bij „fabriecks-kinderen!”

§ 5 's Gravenhage, 9 Maart. Zaterdag avond werd ter stede door den heer J. J. Cremer eene voordragt gehouden die zeer de belangstelling verdiende, waarmede zij door een tal en uitgelezen publiek werd aangehoord.

Ditmaal vergastte de heer Cremer zijne hoorders en hoorders niet op een zijner treffelijke Betuwsche novellen, die op zulk een plastische wijze voor te dragen weet, neen, hij zocht zich een gansch andere stoffe gekozen. Hij voerde ons naar de oude, eerwaardige Leyden en wees ons op eene wonde, welke die stad ontsiert, en niet alleen die stad, maar ons vaderland in het algemeen. Cremer deed ons op zijne eigenaardige wijze getuige zijn van het vreeselijke lot der kinderen, die in de katoen- en spinweef-fabrieken werken. Arme schepsels, die meestal v

nije ouders geld moeten verdienen en in ongezonde, heete
okelen van dertien tot vijftien uren daags den eentoonigsten
verrichten, waardoor zij naar geest en ligchaam worden
ermoord!

+1 bekend, dat, terwijl er in andere Europesche rijken
etten bestaan, waarbij de werkuren in de fabrieken, vooral
ok met het oog op de kinderen, geregeld zijn, dit in Neder-
land het geval niet is. In Engeland mogen de kinderen niet
onger dan een bepaald aantal uren arbeiden en heeft de
etgever er voor gewaakt, dat zij scholen bezoeken. De wet
eschermt daar die arme, weerlooze wezens, en tegen hunne
ouders, en tegen de fabrikanten, die hen hier in ons vaderland
p schandelijke wijze misbruiken. De verdierlijkste ouders be-
chouwen hier straffeloos hunne kinderen als machines om geld
p verdienen, terwijl de fabrikanten er niet meer om geven, —
misschien wel minder — dan om de raderen hunner werktuigen.
te goeden niet te na gesproken, zijn er onder de fabrikanten
elen, die den moord, welken zij op de kinderen plegen, trach-
ten te vergoelijken door te wijzen op de *Concurrentie*. Als de
et geen algemeen verbod uitvaardigt tegen het misbruik, zoo
eggen zij, dan zullen er altijd fabrikanten zijn, die dat mis-
bruik plegen, en dan zouden zij, die de kinderen menschelijker
ehandelden, niet tegen die barbaren kunnen opwerken.

< Wij laten dat beroep op de concurrentie voor hetgeen het is,
aar hopen van harte dat eindelijk de Nederlandsche wetgever
oor goed een einde zal maken aan de mishandeling der kinde-
ren op de fabrieken, zoo als **Cremer** ons die op treffende wijze
geschilderd heeft.

Hij had de ministers en de leden der tweede kamer uitge-
oodigd, om zijne voordragt bij te wonen, en velen der laat-
ten hadden aan die uitnoodiging gehoor gegeven. Mogt ook
zij hen de indruk van het gehoorde levendig blijven, mogten zij
ke gelegenheid aangrijpen, om het kwaad te stuiten.

Hoe dikwijls bedroeven wij ons over het lot van negers en
avanen. Laat ons niet vergeten dat er ook in onze eigene fa-
rieksteden dag aan dag, in den letterlijken zin kinderen van
ns volk worden vermoord, en dat het een nationale pligt is
naaraan zoo spoedig mogelijk een einde te maken.

De ook bij ons bekende en gewaardeerde schrijver der Nederlandsche novellen, de geniale **Cremer**, die vooral ook door zijne voordragt aan zijne uit 't leven gegrepene schetsen gloed en leven bijzet, hield dezer dagen in Diligentia te 's Gravenhage eene lezing van geheel anderen aard, doch waardoor hij niet minder bijval verwierf.

In eene „Bede... maar niet om geld” schetste hij in losse maar scherpe trekken wat hij noemde „kindermoord,” zoo als ze straffeloos gepleegd wordt in fabrieksteden, waar de telgen van diep gezonken ouders vaak geëxploiteerd worden door dezen, en den tijd dien ze nog op schoolbanken behoorden door te brengen om bruikbare leden der groote maatschappij te worden, reeds moeten besteden aan een arbeid — vaak boven hunne krachten — om niet alleen eigen kost te winnen, maar ook de ouders in staat te stellen aan dien ellendigen kost, tot den prijs hunner geestelijke en lichamelijke verwaarloozing, jenever toe te voegen.

Spreker voerde zijne hoorders in gedachten naar zulk een gezin te Leyden, en besloot met eene krachtige opwekking tot de vele hooggeplaatsten, die zich onder zijn gehoor bevonden, om hun invloed te bezigen tot wettelijke voorziening ten deze. Moge die bede ingang vinden, en in Nederland òf het voorbeeld van België gevolgd worden en eene wet den arbeid van kinderen in fabrieken regelen, òf een verpligt volksonderwijs althans een goed deel van het hier gebrandmerkte kwaad voorkomen!

mede-ingezetene naar de laatste plaats voerde.

— Op den 24 September j.l. heeft de uitgifte plaats gehad van de wet van 19 Sept. bevorens, houdende „maatregelen tot het tegengaan van overmatigen arbeid en verwaarloozing van kinderen.” Van die wet komt het vaderschap toe aan den heer *Van Houten*, wiens bekend voorstel in der tijd tot niet weinig bespreking aanleiding gaf, bovendien een veel verdere strekking had, maar in de Tweede Kamer door samenwerking van Begeering en afgevaardigden werd besnoeid, aangevuld en verzacht en daardoor — eindelijk tot wet verheven — meer overeenkomst verkreeg met andere sanitaire wetten in ons vaderland, die, om te ontzien en te sparen, een geest van toegevenheid, zachtheid of halfheid in zich bevatten, waardoor het hoofdbeginsel der wet een niet geringe reductie ondergaat. Ook de onderhavige kinderwet — een geheel andere dan de Fransche zeven-kinderen-wet, die hier te lande in Maart 1847 werd ingetrokken — zal eerst twee jaren na haar in werking treding ten volle kunnen worden toegepast; immers de verbodsbepaling in art. 1, luidende: „Het is verboden, kinderen beneden twaalf jaren in dienst te nemen of in dienst te hebben”, is gedurende het eerste jaar slechts van toepassing op kinderen beneden tien jaren en gedurende het daaraanvolgende jaar slechts op kinderen beneden elf jaren. Eerst moeten alzoo nog twee jaren verlopen, vóór dat het verbod, in art. 1 omschreven, kracht van wet heeft verkregen; m. a. w. in fabriekdistricten kunnen nog twee jaren lang de fysieke en moreele krachten van kinderen beneden de twaalf jaren worden geëxploiteerd. Behalve door art. 5, wordt ook door den inhoud van art. 2 het afdoende voorschrift van 't eerste artikel der wet niet weinig gecalmereerd; dáár toch lezen we, dat het verbod van art. 1 niet van toepassing is op huiselijke en persoonlijke diensten en evenmin op veldarbeid. Bijgevolg worden de kinderen in de landbouwstreken minder in bescherming genomen dan die, welke in de fabriekplaatsen te huis behooren. We waarschuwen intusschen niet-alléén fabrikanten, maar ook alle handwerksbazen, zonder onderscheid van beroep, dat ze van-nu-af-aan gedurende één jaar geen kinderen in dienst mogen nemen of hebben, die beneden den leeftijd zijn van tien jaren. Overtredding van dat verbod wordt bedreigd met een boete van 3 tot 25 gld. en met gevangenisstraf van 1 tot 3 dagen, te zamen of afzonderlijk. — We wenschen een deel der kinderwereld in ons vaderland geluk met dezen eersten, zij het dan ook een halven, stap op den weg, die leiden moet tot verbetering der moraliteit van een groot deel van het opkomend geslacht.

In de ... wordt ... veldwach-

www.jacobcremer.nl

19 september 2024.